

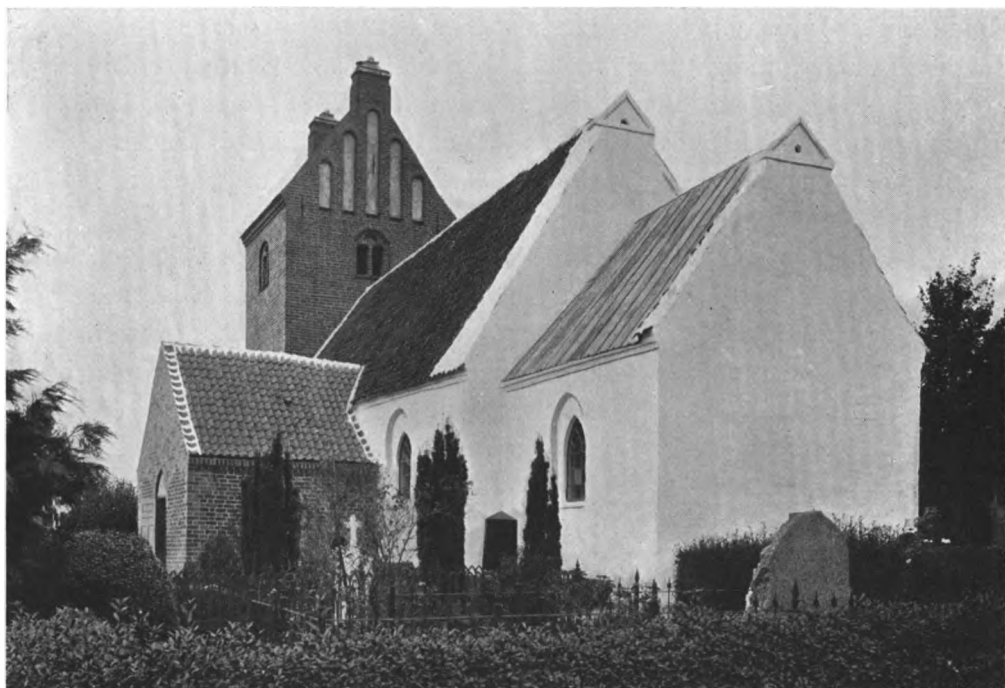

Fig. 1. Tune. Ydre, set fra Sydost.

M. M.1908

TUNE KIRKE

TUNE HERRED

Kirken er, i hvert Fald siden 1572¹, *Anneks* til Snoldelev, til hvilken Roskilde Kapitel havde Kaldsretten (sml. S. 1020), og Sognepræsterne var tidligere residerende Kapellaner under Kapitlet². Den ejedes efter Reformationen af Kronen og blev fra denne i 1687 bortskødet til Justits- og Kancelliraad Vilhelm Mule, samt Assessor Jørgen Landorph³. Siden, inden 1738, kom den under Geddesdal⁴, blandt hvis Ejere var Michael Wulff Gjoe (sml. Klokke Nr. 1), og forblev under denne Hovedgaard⁵, indtil den overgik til Selveje 1. Januar 1911.

Kirken ligger omtrent midt i den gamle By, paa jævnt Terræn, som falder lidt mod Vest. Kirkegaarden hegnes i Syd, Vest og Nord af gamle, delvis senmiddelalderlige Mure af Kridtkvadre og Munkesten paa en udvendig flere Skifter høj Kampestenssyld.

Kirken bestaar af romansk Kor og Skib samt tre gotiske Tilbygninger: Vaabenhus foran Syddøren, Vestforlængelse og Taarn i Vest. Orienteringen har Afvigelse til Syd.

Det *romanske Anlæg* staar velbevaret med Undtagelse af Skibets Vestgavl, opført af veltildannede *Kridtkvadre* af stærkt vekslende Størrelse, lagt i nogenlunde jævne Skifter (fra 8—30 cm høje) med enkelte Overfalsninger;

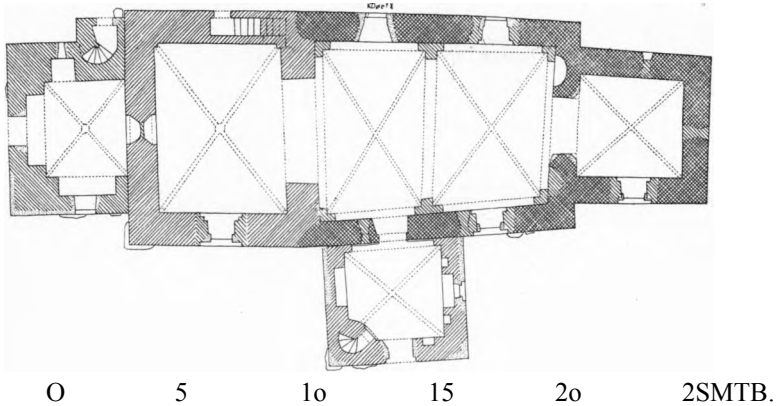

Fig. 2. Tune. Plan 1:300. Maalt af C. G. S. 1934.

Hjørnekvadrene er betydelig større end de øvrige. Murene har haft en 5 cm fremspringende Skraakantsokkel, der endnu er bevaret paa begge Sider af Syddøren. Fra Yaabenhusets Tagrum ses Rester af den gamle, udvendige Murbehandling med groft, hvidtet Puds, og Overvæggene staar med et tilsvarende Lag, som paa Korets Vægge hører op efter en vandret Linie, der angiver den romanske Loftshøjde. Skibet, som spidser stærkt til mod Øst, har en romansk Murhøjde paa ca. 4,4 m.

Af de oprindelige, ret smaa Vinduer (udvendigt Maal ca. 85x43 cm) er der bevaret to i Koret, eet mod Øst og eet mod Nord samt to i hver af Skibets Langmure, alle tilmurede med Munkesten. Syddøren staar helt urørt med rundbuet Kilestensstik, Karmanslag og indvendige Smige afdækket med Egeplanker; Norddørens Karme skimtes udvendig under det moderne Vindue.

I det *Indre* staar den runde Korbue uden Kragbaand og noget forhugget under Vederlagshøjde, flankeret af rundbuede, i Plan halvcirkulære Sidealternicher, af hvilke den søndre er tilmuret med Munkesten. Korets og Skibets østre Taggavl, der er sat af mindre velhuggede Kvadre end Murene, har udglattede Fuger, af hvilke enkelte er ridsede med Kanten af Murskeen. Korets romanske Tag har været lidt lavere end det nuværende.

Ændringer og Tilføjelser. Hvælvene i Kor og Skib er sikkert omtrent samtidige og næppe ældre end 1300'nes Slutning; mens Korets Hvælv — saaledes som det jævnligt ses ved Brudstenskirker — hviler paa Vederlag, der er indhugget i Væggene, bæres Skibets af Helstens falsede Vægpillen, spidse Helstens Skjoldbuer, halvanden Stens Gjordbue og ligesom i Koret Kvartstens Ribber; Kapperne er ret flade, i Koret næsten uden Indskæringer; ingen Overribber. I Vesthvælvets Vestkappe er der en nu tilmuret Lem.

Vaabenhuset foran Syddøren er af Munkesten i Munkeskifte og sandsynligvis Kirkens ældste Tilbygning, men saa stærkt skalmuret, at alle Stilformer er

gaaet tabt i det Ydre; Vindue og Dør er nye, men det spidsbuede Spejl over Døren synes oprindeligt. Den glatte Gavl og Gesimsen er ommuret. I det Indre har Vestvæggen en bred, halvanden Sten dyb, rundbuet Spareblænding, hvis Saal ligger 42 cm over nuværende Gulv, og en lignende, med ca. 40 cm højere liggende Saal findes i Øst; den sidste flankeres af to smaa, 55 cm høje, spær-dækkede Gemmenicher, og endelig findes Øst for Døren en 85 cm høj, flad-buet Niche. Mod Sædvane er Rummet fra første Færd dækket med et Kryds-hvælv og forsynet med et lille Trappehus, hvorigennem der er Adgang til Loft- rummet (sml. Kirkerup D. K. Sorø S. 836). Det fladtspændte Hvælv har Halv-stens Ribber og mod Skibets Mur en Helstens Skjoldbue; Ribberne forløber i Murene, kun under den sydvestre er der en lille Konsol. Trappehuset i Syd-vesthjørnet har fladbuet, kun 120 cm høj Underdør, hvis Tærskel er hævet ca. 45 cm over Gulvet. Over Trappen, som ikke har nogen egentlig Spindel, er der Rester af et fladt, tøndehvælvet Loft; mens Fugerne i Trappeskakt og Over- vægge er fede, glatte og let indtrykkede, er de i Hvælvet nærmest ryggede.

Det Bygningsafsnit, der indgaar som *Vestforlængelse*, og som næppe — flere Stilformer til Trods — kan være ældre end o. 1400, er utvivlsomt planlagt som Underdel for et Taarn; paa dette tyder de svære Mure, den spidsbuede Arkade, hvorved det Indre staar i Forbindelse med Skibet, samt Trappen i Nordmuren. Det synes dog ganske givet, at Byggeriet aldrig er blevet fuld- endt til Formaålet, og sandsynligvis er man aldrig naaet højere op med Murene end til Skibets Murkrone, inden Byggeplanerne ændredes, saaledes at Til- føjelsen blev inddraget under et med Skibet fælles Tag og forsynet med en Blændingsgavl i Vest. Materialet er udvendig Kridtkvadre og Munkesten, lagt i regelmæssigt vekslende Bælter paa eet Skifte Kvadre og to Skifter Munke- sten, og indvendig vistnok overvejende Munkesten; Fugerne er glatte, uden Beskæring eller Ridser. Det i Lysningen tilmurede, udvendig rundbuede, ind- vendig nærmest fladbuede Vestvindue har smige Karme, der dog i Modsæt- ning til romanske Karme har et Knæk cirka en halv Sten fra indre og ydre Murflugt, saaledes at Karmene danner en ret Vinkel med disse (sml. Ballerup S. 605). Det Indre dækkes af et med Murene samtidigt Krydshvælv med Halv-stens Ribber, forneden i Nord støttet af Halvstens Stave og foroven samlet i en Topskive; paa Oversiden er Hvælvet nærmest kubef ormet, med meget smaa Indskæringer og uden nogen Art af Forstærkninger. Til den ligeløbede Trappe, der som nævnt ligger i Nordmurens Liv, er der Adgang fra Nord gennem en 190 cm høj, rundbuet Dør af Munkesten; det lille Forrum har tøndehvælvet Loft, og Loftet over selve Trappeløbet, hvis øverste Trin er muret ind paa Forlængelsens Hvælv, bestaar af fladbuede, Helstens udkragede Stik. Fugerne er let indtrykkede og glatte, og saavel Vægge som Loft er dæk- ket af et tyndt, groft, hvidtet Pudslag.

Taggavlen, der — som nævnt — ikke var planlagt fra Begyndelsen, er af en kortere Sten (kun 24,5—25 cm) end Murene, og den prydes af Højblændinger, af hvilke kun fem er synlige fra Taarnets Mellemstokværk, men Gavlen har antagelig syv; Blændingerne er to Sten brede, Pillerne halvanden, og Gavlen staar i blank Mur med midtridsede Fuger og pudsede Blændingsbunde; der ses Rester efter Kamtakker, vistnok een for hver Blænding. — Gavlen har senere, sandsynligvis ved Taarnets Opførelse, faaet en Forstærkning paa Indersiden, bestaaende af tre ret svære Piller forbundet med to Spidsbuer.

I sengotisk Tid fik Koret og det for-

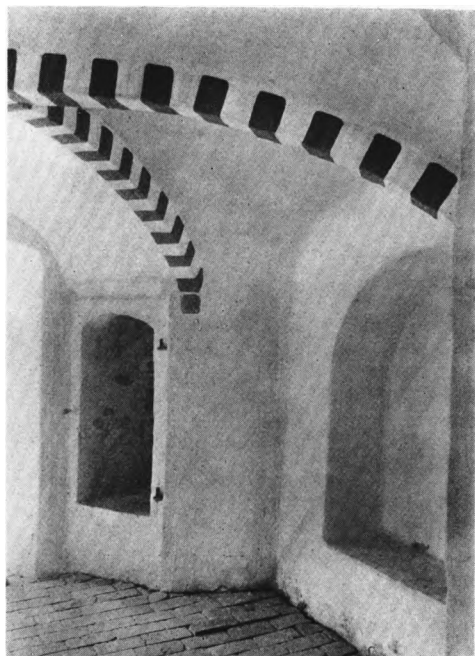
længede Skib store, spidsbuede, falsede Fig. 3. Tune-aaabenhus. indre, set mod Syd-vest (S. 1035).

Vinduer i Syd, samt Gesimser, Korets

med tre retkantede Fremspring og Skibets med to under et kvartrundt Led.

Taarnet er sikkert fra 1400'rne, uden synlig Syld, af Munkesten i Munkeskifte, med mange sortbrændte Bindere, som i de urørte Partier er ordnet i V-Mønster og i Stikkene veksler med røde Sten. Til Taarnrummet (nu Ligkapel), som ikke staar i Forbindelse med Skibet, er der Adgang fra Vest gennem en spidsbuet Dør, der ligesom det spidsbuede Vindue i Syd er omdannet i Lysningen og nu uden False. Mod Syd og Vest er der dybe, spidsbuede, skjoldbuelignende Spareblændinger og mod Nord en fladbuet, der af Hensyn til Trappen er smallere end de øvrige. Hvælvet, der ogsaa mod Øst hviler paa Forlæg i Muren, har flade Kapper og Kvarststens Ribber, som forneden støttes af tværstillede Løbere og foroven er samlet i en Toprude; Oversiden er utilgængelig.

Trappehuset i Nord har fladbuet, næsten helt fornyet Underdør og under den tredelte Gesims (Kvartrundstav over to retkantede Fremspring) fire smaa Trappeblændinger over et Savskifte. Den 13 cm tykke, runde Spindel er paa den nederste og største Del af Kridt og ellers af formede eller tilhuggede Teglsten; Loftet bestaar af fladbuede, udkragede Binderstik. Den ligeledes fladbuede Overdør fører ind til det høje, smukt udformede Mellemstokværk, der til de frie Sider har spidsbuede Spareblændinger med hvidtet Bund, een bred i Nord og Syd, to smallere i Vest (sml. den under Vestforlængelsen omtalte

E.M.IWT>

Forstærkning af Gavlen). Den søndre Blænding omslutter en ret stor, halvanden Sten dyb, spidsbuet Blænding, der ogsaa ses udvendig, og i hver af de to vestre er der en tilmuret, spidsbuet Aabning. Klokkestokværket har til hvert Verdenshjørne et fladbuet Glamhul, mod Vest falset og til de andre Sider stavværksdelt: to slanke Fladbuer, kronet af en hesteskoformet Blænding med hvidtet Bund; muligvis er disse Glamhuller ændret noget ved de omfattende Skalmuringer, og de kamløse Gavle med fem rundbuede Blændinger og Toptinder er helt fornyede.

Kor, Skib og Vestforlængelse staar nu hvidtede, Vaabenhus og Taarn i blank Mur med hvidtede Blændinger; alle aabne Vinduer er i ny Tid forsynet med spidsbuede Jernstel. Det Indre er hvidtet og har Murstensdekorationer paa Buerne (sml. Fig. 4). Tagværkerne over Kor og Skib er senmiddelalderlige, af Eg, Dragerstolstype med henholdsvis to og tre Konger, men noget omsatte, over Vestforlængelse og Taarn nyere, af Fyr, og over Vaabenhuset helt nyt; Korets er tækket med Bly og de øvrige med Tegl.

INVENTAR

Alterbordet er af Kridtkvadre uden gennemløbende Skiftegang, men skalmuret og forhøjet 1914 med moderne Munkesten; mellem Bordet og Østvæggen er der indskudt en Underbygning for Altertavlen, ligeledes af moderne Munkesten.

Altertavle (Fig. 4 og 5) i Renaissance med bruskbarokke Enkeltheder, malet 1626 og sikkert fra samme Værksted som Aagerup, Solrød og andre Altertavler (S. 739, 1086). Store Dele af Snitværket stammer fra den gennemgribende Restaurering, der blev foretaget 1914.

Opbygningen er som de nævnte Tavlers, Storstykket med fire Søjler, bredt Storfelt og smallere, etagedelte Sidefelter. I Postamentfremspringene er der ingen Nicher, Topstykket har Tvillingarkader flankeret af Hermer, Tro og Haab, som er af Brix-Type, Topvingerne er bruskede, og i den (fornye) splittede Trekantgavl staar Kristus med Sejrsfanen i stærk Kontrapost. Alle Arkadefelter indrammes af omkringløbende Fladsnitsranker, der strækker sig udi Buevinklerne og ikke, som f. Eks. hos Brix Snedker, særlig markerer Bueslaget. De oprindelige $\dagger$ Storvinger havde ovale Smaafelter (sml. f. Eks. Aagerup) med Moses og Johannes Døberen (Præsteindberetn.).

1914 gennemgik Tavlen en grundig Istandsættelse. Billedskærerinden Mette Mortensen, Gadstrup, skar nye Storvinger i Bruskstil og indsatte et nyt Storfelt, hvis Fladsnit efterligner de øvrige Arkaders, Undergesimsen under Storfeltet og Postamentfeltet herunder, som var bortsavet for at give Plads for en Gipsfigur af Thorvaldsens Kristus, suppleredes atter op; fra samme Haand

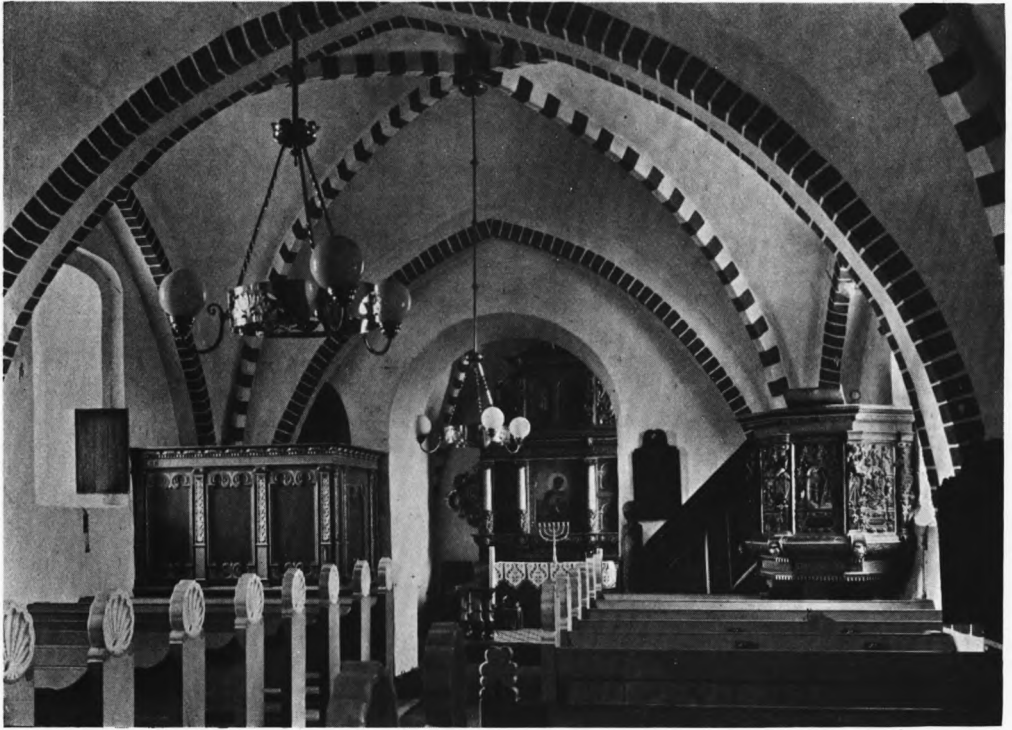

Fig. 4. Tune. Indre, set mod Øst.

K. W. 1947

stammer Englehovederne paa Stor- og Topgesims samt Topgavlen foruden andre mindre Enkeltheder. En Del Profillister samt den gamle Gavl blev overgivet til Nationalmuseet.

Samtidig indsattes i Storfeltet et Maleri: den gode Hyrde, Kopi efter Skovgaard, signeret C. Bang 1914. Oprindelig havde Maleriet her forestillet Nadveren (Præsteindberetn.). I Sidefelterne fremkaldtes Halvfigurer af Evangelisterne og i Topfelterne Helfigurer af Moses og Johannes Døberen; de var dog alle saa medtagne, at de maledes næsten af nyt ved Tony Müller. Samtidig undersøgtes Rameværkets Farver, hvor man inderst konstaterede en broget, stærkt medtaget Renaissancemaling, der dækkedes af fire Farvelag, først lysgraa Marmorering, herover en lys, blaagraa Farve med grønne og gule Stafferinger paa de udskarne Ornamenten samt gule Lister, herover atter en hvidgraa Marmorering og endelig øverst Egetræsaadring. Disse Farver afætsedes, og Tavlen staar nu broget malet i delvis Tilslutning til den oprindelige Farveholdning. De gamle Indskrifter fremkaldtes, alle med Versaler; i Topfrisen: »Guds Ord bliffuer evindeligen«, i Storfriksen: »Christi Blod renser os af alle Synder«, og i Postamentstykkets Sidefelter: »An(n)o 1626« og »II S K — M I S K« (K = Kirkevæge). I det midterste Postamentfelt stod ifølge Præste-

Fig. 5. Tune. Detail af Altertavle, malet 1626 (S. 1038).

indberetningen 1759: »Verbum caro factum est« (»Ordet blev Kød«); her staar nu paa det fornyede Stykke: »Kom Herre Jesus«.

Altersølv. Kalk fra Slutningen af 1500'rne, med Bæger fra 1852 (Rgsk.). Foden er sekskantet uden Fodplade og med tætstillede, lodrette Streger paa Standkanten, Skaftet sekskantet, den flade Knop midtdelt, med store, opdrevene Bukler paa Over- og Undersiden; paa Midtringen sidder seks smaa Blomster eller Frugter. En af Fodens Sider har et graveret, naivt Krucifiks og Versaljerne: »Andris Olsøn Oluf Mortensen«. Ny, glat Disk. Oblatæske, trind, stemplet med Københavns Byvaaben og: F. Dahl 1863.

Alterstager med gotiserende Profiler, 37 cm høj; Cylinderskaftet har tre skarpe Ringe, der paa begge Sider ledsages af smaa, skarprykkede Stave; ogsaa Fod- og Lyseskaal har skarpe Profiler.

†*Røgelsekar* af »Kobber« nævnes 1646 (Rgsk.).

Døbefont, romansk, af Granit, Variant af Roskildetypen⁶. Kummen, der langs Mundingen har to sammenstødende Tovstave, maaler ca. 65 cm i Tvm. og har intet Aflob. Under Taarnbuen.

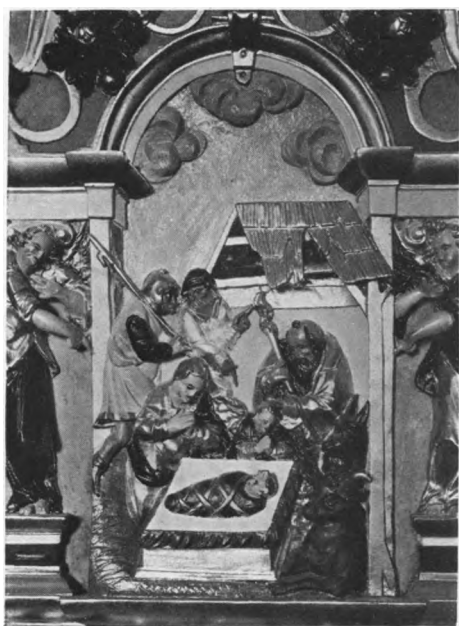
Fig. 6. Tune. Prædikestol af Brix Snedker i Boskilde, malet 1616 (S. 1041).

Daabsfad af sydtysk Arbejde, fra o. 1550—75, købt 1619 hos Isak Kandestøber i København (Rgsk.). I Bunden ses Bebudelsen omgivet af en Bladranke, paa Randen Hjort-og-Hund-Frise; stemplet: R S.

Fontelaag gjort 1656 af Laurids Snedker i Roskilde, svarende til Reerslev (S. 1008), med barok Bølgeranke afbrudt af fire Rosetter og herindenfor en Bort af skællagte Blade. Stor Midtknop. Graa, rød og sort Staffering, Ranken forgyldt.

†*Korbuekrucifiks*. Paa en Bjælke over Korbuen stod et Krucifiks, hvis øverste Ende var fastgjort til Hvælvingen med en Jernlænke. Paa Bjælken stod et Distichon paa Latin: »1624. Mortuus hic ligno pendens pro crimine mundi. Iam mortis victor regnat ubique Deus. Arnoldus Conradi Malenstedius pastor loci« (»her hænger paa Korset den, der døde for Verdens Synd. Nu hersker Gud, Dødens Overvinder, overalt. Arnold Konradsen Malensted, Sognepræst«).

Prædikestol (Fig. 6), stafferet 1616 (Rgsk.), et tidligt Arbejde af Brix Snedker i Samarbejde med en anden Billedskærer. Stolen er opbygget efter samme Skema som Brix's øvrige Prædikestole, men Behandlingen i de fra Brix stam-

P. N. 1915

Fig. 7. Tune. Prædikestolsfelt (S. 1042).

mende Felter er strengere og enklere uden den Angst for Tomrummet, som er karakteristisk for hans senere Arbejder. Storfelterne indeholder smaa Portaler med flankerende Smaafigurer og kartoucheagtige Splitgavle kronet af Engle eller Smaabørn. Det østligste Felt, der skyldes Medarbejderen og er rigere og fyldigere, men ikke saa elegant i Skærringerne, indeholder Bebudelsen (Fig. 8); de flankerende Figurer er flade Hermer med Volutarme, og paa Gavlens Kartouchefflige sidder velnærede Engle med en stor Frugtkurv imellem sig; i Kartouchen under Portalen er skaaret: Lucas 1. Cap. Andet Felt indeholder Jesu Fødsel (Fig. 7); Flankefigurerne er Engle i maniererede Stillinger, paa Gavlen tre Smaaengle. Tredie Felt fremstiller Jesu

Daab og har Flanke- og Gavlfigurer som andet Felt; i begge disse Felter er Arkadekapitælerne perspektiviske. Fjerde Felt er af Medarbejderen og forestiller Opstandelsen; alle Figurer er mere svulmende end de Brix'ske og alle Tomrum banlyst. De flankerende Figurer forestiller Kærligheden og Styrken; over Gavlen tre Engle. Paa Stolens Hjørner staar tre typiske Brix-Hermer, Tro, Kærlighed og Retfærdighed (Haabet har maaske staaet ved Opgangen), og een, Klogskaben, af Medarbejderen, nærmest Vinduet. Frisen er gennemløbende, Kronlisten har volutsvunget Fladsnit ligesom Postamentgesimsen, der paa Oversiden er svagt karnisformet. Ny Fodstolpe. Opgangen, med to glatte Felter, er sikkert oprindelig, men blev 1917 forsynet med en Stolpe, der har reliefskaaret Vinløv og Drueklaser, udført af Mette Mortensen i Gadstrup. Den oprindelige Himmel ligger i mange Stykker under Orgelet. Stolen, der 1813 betegnedes som næsten faldefærdig (Synsforretning), blev grundigt istandsat 1915⁷; mange affaldne Smaastykker erstattedes, og en Del fornyedes. Stafseringen, der tidligere var holdt med graalig Bundfarve ligesom Stolestaderne og hvide Snitværker, er nu broget med megen Forgyldning og Lasur samt stærk, smalteblaa Baggrund. Opgangspanelet er brunmarmorert med stive, grønne Ranker i Fyldingerne omkring henholdsvis en Diamantbosse og et stærkt mørknet Barnehoved. I Frisefeltet Versaler, 1. Pet. 4, i Postamentfelterne: Thi Guds Ord bliffuer bestendigt etc. Esa. 40. I Kartoucherne under 2., 3. og 4. Felt malet: Lucas 2, Johannis 1 og Mattheus 28.

Stolestader 1912, efter Tegning af Arkitekt Borch.

Præstestol 1932, efter Tegning af Arkitekt Langballe og udført af Billedskærer Borre i Caspar Lubbekes Maner.

Den afløste en *†Stol* fra forrige Aarhundrede med enkelt Tremmeværk.

†Pulpitur »forfærdiget« 1651—52 af Caspar Snedker (Rgsk.).

†Sejerværk. 1646 nævnes et stort Slagsejerværk (Rgsk.); det fjernedes 1809 (Synsprotokol).

Klokker. 1) 1790, støbt af D. C. Herbst.

Versaler mellem Akantusbladfriser:

»Gud allene Æren. Støbt af D. C. Herbst Hofklokkestøber i Kiøbenhavn«.

Paa Klokkeleemmet: »Denne Klokke er for-

æret til Thune Kirche af Eyerens Hr. Justitsraad M. W. Giøe til Giedder-

dahl(!) A(nn)o. 1790. Soli Deo gloria« (»Gud alene Æren«). Tvm. 75 cm.

2) Omstøbt 1870 af Gamst og Lunds Efterfølger.

†Klokker. 1) 1590, støbt af Borchart Quellichmeier. »Anno 1590 lod Her Peder Hansen Sognepræst til Arrie Kirke tillige med sine Kirkewerger Hans Joessen och Swend Hansen støbe thenne Klocke til Arrie Kirkis Behoff. Borchat Gelgeter me fecit 1590« (Præsteindb.). Klokken maa være hidført fra Arrie i Skaane.

2) Revnede »for 11 Aar siden« og blev derefter fjernet (Præsteindb. 1759).

3) Ved Klokkeskatten 1528 afleveredes en Klokke.

E.M. 1945

Fig. 8- Tune. Prædikestoifeit (S. 1042).

GRAVMINDER

Gravsten. O. 1350. Magnus Sacerdos (Mogens Præst); Gotlandsk Kalksten, trapezformet, ca. 188 x ca. 80—ca. 55 cm, med Randskrift af udslidte, fordybede Majuskler. I Vaabenhuset.

†Gravsten fra 1775, efter Traditionen⁸ over en Skarpretter fra Roskilde; laa tidligere paa Kirkegaarden, hvortil den skulde være bragt fra Roskilde (Kornerup).

KILDER OG HENVISNINGER

Regnskaber 1616—19 (RA), 1616—72 (LA). — Synsforretning 1620 og 1688 (RA), Synsprotokoller 1812—19, 1820—22, 1823—43, 1844—77, 1870—95 (LA). — Præste-

indberetning til Hofman 1759 (LA). — Museumsindberetninger af C. A. Jensen 1912, Kristian Due 1914 (Altertavle) og Knud V. Barfoed 1915. Revideret af E. Moltke, Elna Møller og Kirsten Weber-Andersen 1945.

J. Kornerup: Notebog XVI. 1868. S. 56 (NM). — Thune Herred antiqvarisk undersøgt i Sommeren 1876 af J. Kornerup (NM).

Snoldelev-Tune. 1939. S. 56—61.

¹ Ny Kirkehist. Saml. V, 185. ² Wiberg: Præstehistorie III, 150. ³ Kronens Skøder II, 599 ff. ⁴ Sjællands Bisparkiv VI, Indberetninger om Kirkekøb 1729—97 (LA). ⁵ Danske Slotte og Herregaarde. Ny Saml. I, 310—15. ⁶ Mackeprang: Døbefonte, S. 405. ⁷ Ved Ole Søndergaard. ⁸ AarbKbh. 1914. S. 64.

Fig. 9. Tune 1795.